

W przededniu wolnego rynku gazu*

CEZARY T. SZYJKO

Polska prezydencja wniosła znaczący wkład w zdefiniowanie zewnętrznej polityki energetycznej UE. Zmieniająca się sytuacja na globalnym rynku energii stawia przed Europą kolejne wyzwania wymagające wspólnego, pogłębionego wysiłku państw członkowskich na rzecz realizacji celów unijnej polityki energetycznej wyznaczonych w traktacie z Lizbony.

Unia potrzebuje stabilnej i długofalowej strategii na rzecz rozwoju sektora energetycznego w perspektywie do roku 2050. Polska prezydencja wysłała tym wyzwaniom naprzeciw, wspierając dążenia państw i instytucji europejskich do pełnego wdrożenia już przyjętych rozwiązań, takich jak III pakiet liberalizacyjny. Prezydencja zamierzała osiągnąć największy możliwy postęp w sprawie pakietu infrastrukturalnego i aktów dotyczących efektywności energetycznej, stanowiących główną część legislacji energetycznej. Polska prezydencja planowała zakończyć toczące się negocjacje nad rozporządzeniem o spójności

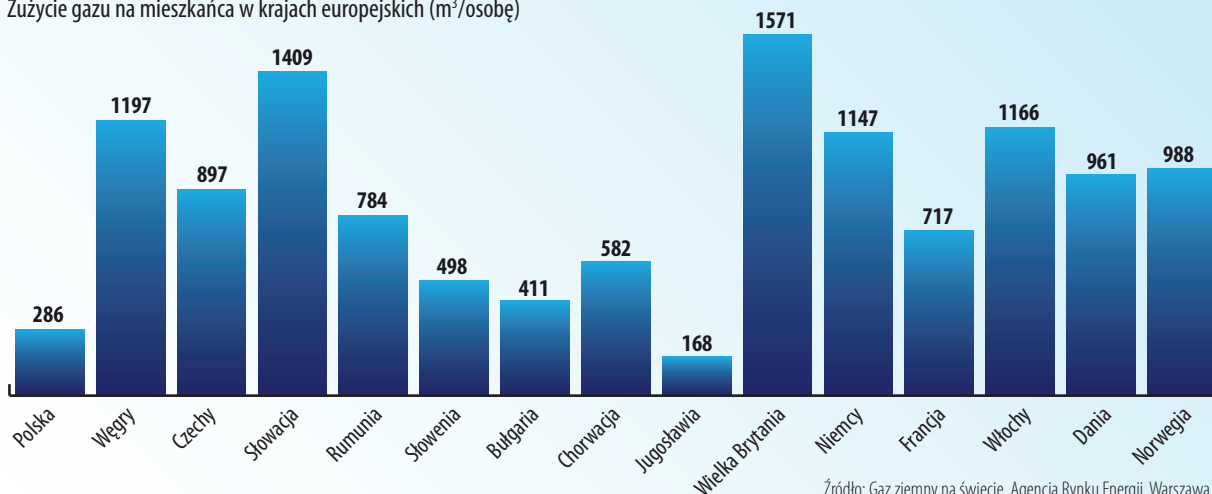
i przejrzystości rynku energii (REMIT) oraz kontynuować prace nad aktami prawnymi, których przyjęcie jest uwarunkowane zewnętrznymi ograniczeniami terminowymi, jak w wypadku nowej umowy *EU-US Energy Star*.

W świetle powyższego nie dziwi, że spółka **Informedia Polska** postanowiła zorganizować konferencję o aktualnych strategiach działania w kontekście nowych modeli rynku energii na świecie, koncentrując się tym razem na perspektywach rozwoju energetyki gazowej. Podobnie jak w przypadku handlu energią, rynek gazu znajduje się obecnie w trakcie kluczowych zmian. To właśnie teraz na szczęblu rządowym,

regulacyjnym i biznesowym podejmowane są najważniejsze decyzje co do przyszłych możliwości wolnego handlu tym surowcem. Z gazem związana jest bowiem zdecydowana większość polskiej gospodarki. Przewiduje się, że w obecnym stuleciu, w skali świata, gaz stanie się najważniejszym nośnikiem energii pierwotnej. W Unii Europejskiej gaz ziemny już obecnie stał się drugim, po ropie naftowej, nośnikiem energii pierwotnej. Istotne znaczenie dla takiego stanu rzeczy miała wzrastająca jego dostępność, wynikająca z prac poszukiwawczych. Udokumentowane światowe zasoby gazu ziemnego wynoszą około 150 bln m³, co przy dzisiejszym

Rys. 1. Zużycie gazu na świecie

Zużycie gazu na mieszkańca w krajach europejskich (m³/osobę)

Źródło: Gaz ziemny na świecie, Agencja Rynku Energii, Warszawa 2010.

Fot. www.fotolia.com

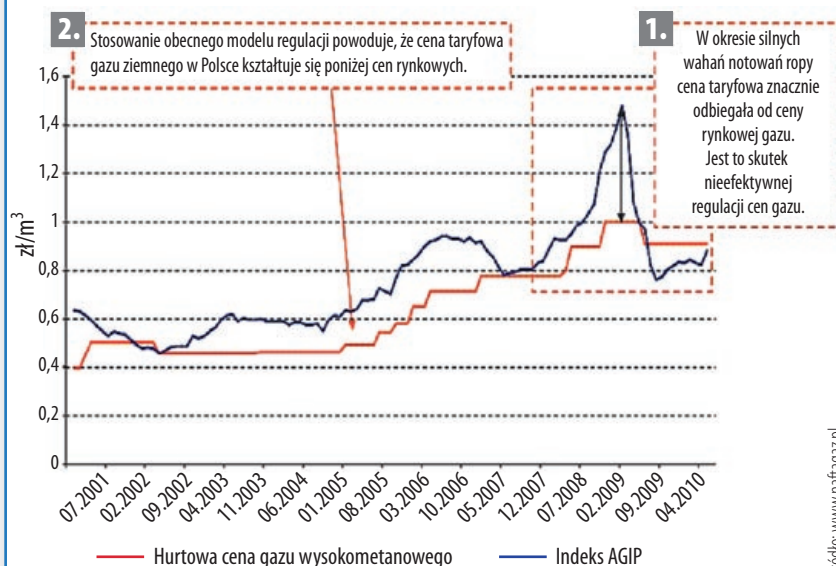
poziomie wydobycia wystarczy na ponad 65 lat. Nie bez znaczenia są w tym wypadku również potencjalne zasoby złóż gazu w miejscu jego największej obfitości, tj. na Syberii, których wielkość być może nawet pięciokrotnie przekracza wielkość zasobów udokumentowanych obecnie. W Polsce zużycie gazu w relacji do liczby ludności nie tylko niekorzystnie odbiega od wielkości zużycia w krajach Unii Europejskiej, ale kształtuje się również na niższym poziomie niż w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Obrazuje to rys. 1.

Krzysztof Noga, prezes KRI Marketing and Trading w swoim wystąpieniu przypomniał, że kwestie związane z energetyką towarzyszą integracji europejskiej od momentu zainicjowania procesów wspólnotowych na początku lat 50. Znaczenie energii w agendzie politycznej Unii Europejskiej uległo zasadniczemu wzrostowi w połowie pierwszej dekady XXI wieku. Głównymi czynnikami determinującymi tę zmianę stały się agenda klimatyczna Unii Europejskiej, chęć dokończenia budowy wewnętrznego rynku energii

oraz konieczność podniesienia poziomu bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych. Wspólnie przyczyniły się one do opracowania legislacji, która w coraz większym stopniu wpływa na kierunki rozwoju europejskiego sektora gazu ziemnego. W 2010 r. na forum Unii Europejskiej prowadzony był przegląd dotychczasowej polityki infrastrukturalnej. Zaowocował on opracowaniem komunikatu *Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 rok i w dalszej perspektywie*, w którym określono zaktualizowaną listę priorytetów infrastrukturalnych oraz zaproponowano wprowadzenie wielu mechanizmów przyspieszających implementację projektów energetycznych.

Rys. 2. Ceny gazu w Polsce a w Europie

Hurtowa cena gazu ziemnego w Polsce (taryfy E1-E4) w porównaniu z ceną rynkową – indeks AGIP

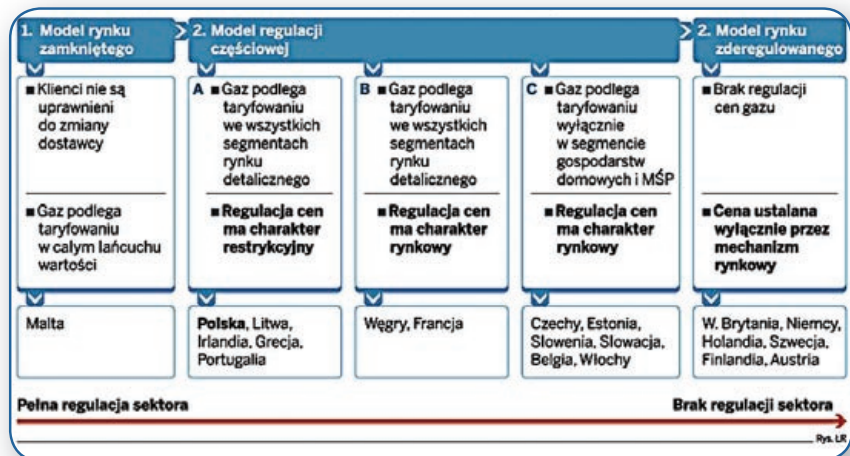

Źródło: www.naftagaz.pl

Wydobycie i import gazu ziemnego

W kilku ostatnich latach rynek gazu w Polsce ulega widocznym zmianom. Zwiększa się zużycie gazu ziemnego zarówno przez klientów przemysłowych, jak i indywidualnych, które w 2004 r. wyniosło 12,9 mld m³, a w 2010 r. już 14,4 mld m³. Najliczniejszą grupę odbiorców gazu ziemnego stanowią odbiorcy domowi (6,5 mln klientów), do których w 2009 r. trafiło 4,1 mld m³ gazu. Wśród odbiorców przemysłowych najwięcej gazu trafia do zakładów azotowych.

Rys. 3. Modele regulacji rynku gazu w UE

Źródło: www.forsal.pl.

W ostatnich latach import gazu ziemnego do Polski wynosi ok. 9–10 mld m³ rocznie. Dostawy gazu z zagranicy realizowane są głównie z Rosji (poprzez gazociąg jamalski oraz połączenia międzysystemowe z Białorusią i Ukrainą) oraz Niemiec (poprzez połączenia międzysystemowe w Łasowie). Ponadto niewielkie ilości gazu importowane są z Republiki Czech oraz Ukrainy. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: „PGNiG – firma otwarta na liberalizację rynku gazu w Europie i w Polsce” **Sławomir Hinc, wiceprezes zarządu ds. finansowych PGNiG** podkreślił, że wydobycie gazu ziemnego w kraju prowadzone jest w dwóch oddziałach spółki – w Sanoku oraz w Zielonej Górze. Od kilku lat wydobycie jest realizowane na poziomie 4,1–4,3 mld m³. W kilku najbliższych latach PGNiG S.A. planuje zwiększenie produkcji

gazu ziemnego pochodzącego ze źródeł krajowych. Ponadto prowadzone są także prace w Danii, Norwegii czy krajach Północnej Afryki, z których Grupa Kapitałowa PGNiG uzyska dodatkowe źródła gazu ziemnego i ropy naftowej.

W Polsce prowadzonych jest obecnie kilka projektów związanych z budową połączeń międzysystemowych, pozwalających na zwiększenie importu gazu ziemnego do Polski, uzyskanie dostępu do rynku spotowego lub międzynarodowych hubów handlujących gazem. Obecnie przez PGNiG S.A., OGP GAZ-SYSTEM i innych partnerów biznesowych prowadzone są prace nad:

- zwiększeniem przepustowości istniejącego połączenia międzysystemowego z Niemcami, w Łasowie – z 0,9 do 1,5 mld m³ od roku 2011 (połączenie dwukierunkowe);

- budową nowego połączenia międzysystemowego z Czechami – 0,5 mld m³ od października roku 2011 (połączenie dwukierunkowe);
- budową terminalu LNG w Świnoujściu – dostawy na poziomie 1,5 mld m³ od połowy roku 2014.

Ponadto do 2015 r. Grupa Kapitałowa planuje pozyskać co najmniej 650 MW własnej produkcji energii elektrycznej, a zadania w tym kierunku realizowane są przez spółkę PGNiG Energia S.A. Do 2015 r. PGNiG S.A. planuje zwiększenie sprzedaży gazu ziemnego z obecnych 14 mld m³ do 18 mld m³, z czego tylko 2 mld m³ zostanie przeznaczone na dostawy surowca do elektrowni zasilanych gazem ziemnym.

Modele dla Europy

Możliwe modele liberalizacji rynków gazowych w Europie i na świecie zaprezentował na warszawskiej konferencji **Andrzej Sikora, prezes Instytutu Studiów Energetycznych**, który przypomniał, że prace nad modelem realizowane są pod egidą Rady Europejskich Regulatorów Energii (CEER). Dotychczas przygotowano aż pięć różnych koncepcji modeli europejskiego rynku gazowego, na bazie których do końca 2011 r. ma powstać rekomendowana przez CEER spójna wizja:

- **Model LCEG** przygotowany przez firmę konsultingową LCEG (obecnie FTI Consulting) na zlecenie brytyjskiego Regulatora OFGEM;

- **Model MECO-S** przygotowany przez J. M. Glachanta pod patronatem Instytutu Uniwersytetów Europejskich, The Robert Schuman Centre for Advanced Studies oraz Florence School of Regulation;
- **Model amerykański – EURAM** (European American Model) przygotowany przez S. Ascari pod patronatem Instytutu Uniwersytetów Europejskich, The Robert Schuman Centre for Advanced Studies oraz Florence School of Regulation;
- **Model Frontier Economics i Ylios and Stratorg** przygotowany na zamówienie GDF Suez;
- **Model ASCOS** (Ample, Secure and Competitive Supply) przygotowany przez Clingendael International Energy Programme (CIEP).

Gaz z łupków

Paweł Poprawa, kierownik Pracowni Geologii Naftowej z Państwowego Instytutu Geologicznego zaprezentował stan wiedzy o gazie łupkowym w Unii Europejskiej. Z geologicznego punktu widzenia, najświeższe europejskie odkrycie Blackpool w Wielkiej Brytanii może skłonić przedsiębiorców poszukujących tego typu złóż w Polsce do większego zainteresowania się analogicznymi formacjami geologicznymi w naszym kraju. Formacja Bowland Shale to, co prawda, łupki karbońskie, a w Polsce jak na razie największe nadzieje wiąże się ze skałami ordowiku i syluru, jednak zdaniem P. Poprawy odkrycie spółki Cuadrilla na pewno nie przejdzie bez echa wśród przedsiębiorców i geologów naftowych, a być może poszerzy w przyszłości zakres ich poszukiwań. Odnosząc się do planowanego przez Cuadrilla Resources podjęcia wydobywania na skalę przemysłową

słową w r. 2013, dr Poprawa stwierdził, że „potwierdzenie zasobów gazu łupkowego i ekonomicznej opłacalności ich wydobycia stworzyłoby szansę na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego zarówno Wielkiej Brytanii, jak i Unii Europejskiej (w tym także Polski). Data ta musi jednak zostać potwierdzona wieloma badaniami i trudno dziś przesądzić, na ile będzie realna.” W dyskusji panelowej pt.: „Czy zasoby gazu łupkowego pomogą w uwolnieniu rynku gazu?” zabrali głos m.in.: **Bohdan Bartoszewicz – dyrektor finansowy Orlen Upstream, Paweł Chałupka – dyrektor operacyjny Aurelian Oil & Gas oraz Daria Kulczycka – dyrektor Departamentu Energii i Ochrony Klimatu z PKPP Lewiatan**. Paneliści zgodzili się, że wydobywanie gazu łupkowego jest konieczne, by zapewnić bezpieczeństwo energetyczne Polski.

Regulacja polskiego rynku gazu

Na polskim rynku gazu zaszły istotne zmiany w kwestii liberalizacji, niemniej jednak stoi on nadal w obliczu wielu wyzwań legislacyjnych, które zostały przedstawione przez kancelarie Baker & McKenzie Krzyżowski i Wspólnicy oraz SSW Spaczyński, Szczepaniak i Wspólnicy. **Oskar Waluśkiewicz, starszy prawnik z Baker & McKenzie Krzyżowski i Wspólnicy** skupił się na możliwościach utrzymywania zapasów obowiązkowych w instalacjach magazynowych położonych na terenie UE, a **Dominik Strzałkowski, Senior Associate z SSW Spaczyński, Szczepaniak i Wspólnicy** wytłumaczył, na czym polega grupowanie przepisów dotyczących branży gazowniczej oraz przedstawił zakres podmiotowy i przedmiotowy nowej ustawy prawo gazowe.

Prawnicy podkreślili, że kluczowym dokumentem ustawodawstwa wspólnotowego ustalającym główne zasady liberalizacji rynku gazu jest dyrektywa 2003/55/WE (dyrektywa gazowa). Dokumentami pomocniczymi wydanymi do dyrektywy są wytyczne, raporty i noty wyjaśniające, które mają umożliwić wymianę doświadczeń i stworzenie regulacji jak najlepiej wdrażających po-

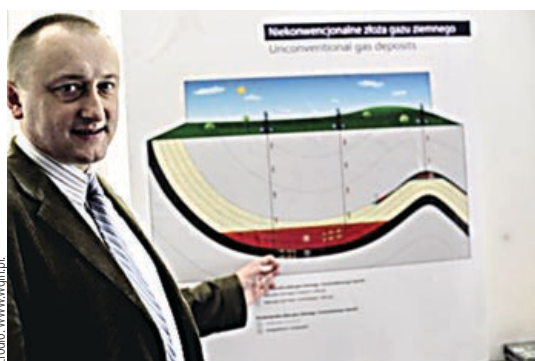
Andrzej Sikora z Instytutu Studiów Energetycznych sklasyfikował 5 modeli rynku gazu.

stanowienia dyrektywy w państwach członkowskich. Oprócz tego, we wrześniu 2005 r. zostało wydane rozporządzenie 1775 w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego. Rozporządzenie, z uwagi na charakter tego aktu prawnego, obowiązuje bezpośrednio we wszystkich państwach członkowskich bez konieczności wdrażania go do krajowych przepisów prawnych. We wrześniu 2007 r. Komisja opublikowała „Trzeci pakiet liberalizacyjny” – propozycję zmiany dyrektywy 2003/55/WE i rozporządzenia 1775/29; dokument ten jest jednak nadal przedmiotem dyskusji. Dyrektywa gazowa 2003/55/WE została wdrożona do polskich przepisów prawnych w drodze nowelizacji ustawy *Prawo energetyczne*, wprowadzając istotne zmiany oraz nowa *Ustawa z lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym*.

W swojej podsumowującej prezentacji **Andrzej Szczęśniak – ekspert rynku paliw i gazu** skoncentrował się na cenie gazu w Polsce na tle innych krajów europejskich i świata. Ekspert szczegółowo wyjaśnił, na czym polegają ceny kwotowane na ropie oraz co to są ceny spotowe, a także scharakteryzował, od czego zależą krajowe ceny gazu, ich składniki, rodzaje i dynamika (rysunek 2.). ■

* Wnioski z konferencji „Nowe modele rynku gazu strategię działania” 27–28.10.2011, Warszawa, Hotel Le Meridien Bristol. Organizator: Informedia Polska Sp. z o.o.

Autor jest doktorem nauk prawnych, adiunktem Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Paweł Poprawa prezentuje nowoczesne metody szczelinowania.